

Beeldenstorm in Middelheimmuseum

Het vermoeden dat de nieuwe opstelling in Middelheim wordt beïnvloed door het heersende woke- en diversiteitsdiscours is een ondraaglijke gedachte, vindt kunstliefhebber Henri Pelissier.

—

[Henri Pelissier](#)

Henri Pelissier is germanist, postgraduaat media- en informatiekunde en kunstliefhebber.

DOORBRAAK 27/12/2023

Het museum met op de voorgrond 'Het zotte geweld' van Rik Wouters.

foto © Wiki

Het vermoeden dat de nieuwe opstelling in Middelheim wordt beïnvloed door het heersende woke- en diversiteitsdiscours is een ondraaglijke gedachte, vindt kunstliefhebber Henri Pelissier.

Wie het openluchtmuseum Middelheim bezoekt, waant zich op een slagveld. Waar tot voor kort majestueuze beelden stonden te schitteren tegen een weelderige achtergrond van bomen en struiken, daar heerst nu desolate dofheid. De meeste beelden zijn weggehaald, de sokkels uitgegraven en het

gras is bevuild met kuilen en slijk. Het park is al zijn luister kwijt. Middelheim! Middelheim! Morne plaine!

Deze brutale aanslag op het kunstpark wordt eufemistisch ‘het Middelheimmuseum in volle beweging’ genoemd op de website van het museum. In totaal worden 224 kunstwerken verplaatst. Liefst 103 daarvan verhuizen naar het zogenaamde ‘openluchtdepot’ aan de rand van het park, op een kale plek zonder bomen.

En het zijn niet de minste. Slordig op een hoop gezet staan er klassieke meesterwerken als de *Faun* van Marcello Mascherini (of ‘De Dubbelfluit’ – 1953), *Dansende Vrouw en Kind* van Joseph Bernard (1925), *In de zon* van Oscar Jespers (1947), *Wandelende Zusters* van Elia Ajolfi (1960), *De Worstelaar* van Emilio Greco (1947) en *Venus Victrix* van Auguste Renoir (1914).

Permanente tentoonstelling

Al deze prachtige sculpturen maakten vele decennia lang deel uit van de permanente tentoonstelling, waar de klassieke en tijdloze kunstwerken thuishoren die de trots zijn van het openluchtmuseum. De donkere kleur van het brons ging harmonisch samen met het groen van de beplanting en de figuratieve vormgeving van de beelden paste organisch bij de omringende vegetatie.

Kortom: de tentoonstelling was de perfecte concretisering van het concept zelf van Middelheim, met name kunst doen versmelten met de natuur. Het weghalen van deze beelden is dan ook de complete antipode van dit concept. Voeg daar nog bij dat de werken terechtkomen in een afgelegen ‘depot’ met connotatie van afgedankte goederen en tweedehandswagens, en de beslissing wordt helemaal onbegrijpelijk.

Hang naar het nieuwe

Wat de motieven zijn voor deze extreme *make-over* is raadselachtig. Drie hypothesen dringen zich op. In de eerste plaats kan het een nieuwe poging zijn om de populariteit van het kunstpark te verhogen. Met dit doel (naar verluidt) wordt Middelheim sinds 2018 wekelijks herschapen tot het speelterrein voor een zogenaamd *Pokémon raid event*. En dat werkt, want vrijwel elk weekend wordt het kunstpark overspoeld door Pokémon-jagers met hun smartphones. Alleen gunnen ze de kunstwerken geen blik, en veroorzaken ze tegelijk overlast voor de kunstminnende bezoekers op de wandelpaden.

Een tweede hypothese is de hang naar het nieuwe. Ondanks de vele veranderingen die Middelheimmuseum sinds 1950 heeft ondergaan, is het centrale gedeelte altijd — en terecht — voorbehouden gebleven voor tijdloze

kunstwerken van vermaarde beeldhouwers. Deze figuratieve beelden hebben de grillen van voorbijgaande trends overleefd, zijn 'klassiek' geworden en fungeren niet zelden als voorbeeld van een artistieke stroming. Toch moesten ze weg.

Is het omdat ze er al zo lang staan? Was men er op uitgekeken en wou men iets nieuws? Wil het museum de bezoekers lokken met nieuwe creaties, ook al zijn het geen 'weerbestendige buitensculpturen'? De gedachte alleen al doet huiveren. Een openluchtmuseum is geen etalage van een kledingwinkel met wisselende seizoensartikelen.

Multicultureel Middelheim

De derde verklaring is de officiële en ze staat op de website. Het museum moet 'zijn maatschappelijke rol opnemen', zo luidt het. 'Duurzaam samenleven in diversiteit is daarbij een prioriteit', in het bijzonder 'met mensen van verschillende culturele, sociale en economische achtergrond'. Dit lijkt te impliceren dat niet alleen esthetische criteria, maar ook de gevoeligheden van mensen met diverse culturele achtergrond meespelen in de selectie en (ver)plaatsing van de kunstwerken. Niet de bezoeker hoeft zich aan het museum aan te passen, het museum past zich aan de bezoeker aan. Kunst onder curatele van kwetsbaren?

Het zal wel een toeval zijn, maar het is toch frappant dat de meeste naakte sculpturen zijn weggehaald en/of verbannen naar het 'depot'. Niet alleen naakte vrouwen zoals *Venus Victrix* (Renoir), *Dansende Vrouw met Kind* (Bernard), *In de zon* (Jespers), *Grote Zittende* (Georg Kolbe, 1929), *Niobe* (Georges Grard, 1947), *Passo di danza* (Giacomo Manzù, 1950), *Heroïsch torso* met fier opstaande borsten (Marcello Mascherini, 1952) of de prachtige *Grote Badende* (Wieland Förster, 1971), die nochtans op een 'doordachte plaats' naast de vijver stond.

Geen naakte mannen

Ook naakte mannen verdwenen, zoals *De Worstelaar* (Greco) of de monumentale *Heracles boogschutter* (E.-A. Bourdelle, 1909) die op een druilerige morgen roemloos op een vorklift werd gespietst en afgevoerd naar een onbekende bestemming. Kunstwerken met religieuze connotaties gingen eveneens voor de bijl, zoals de al vermelde *Profeet* van Gargallo (wél prominent tentoongesteld in het museum Reina Sofia in Madrid), *San Francesco* (Mascherini) of *De Kardinaal* (Giacomo Manzù, 1952). Waarom moesten deze kunstwerken verdwijnen?

Een deel van het antwoord ligt mogelijk in een foutieve visie op het museum. 'Een nieuwe collectiepresentatie drong zich op', zo staat te lezen, want 'musea

hebben vandaag een heel andere betekenis en rol in de samenleving'. Met andere woorden: als de samenleving verandert, dan moet het museum daarin meegaan. Dat men het parklandschap 'klimaatrobuuster' wil maken wegens de huidige gevoeligheden, tot daar nog aan toe. Maar een museum is permanent en wisselt niet met voorbijgaande trends.

Woke

Etymologisch betekent museum 'het schrijn van de muzen'. Het is de plaats van goddelijke inspiratie, het heiligdom waar artistieke creaties met blijvende waarde een permanent onderkomen vinden. Daarom mag de selectie enkel gebeuren op basis van esthetische criteria. Het vermoeden dat de nieuwe opstelling wordt beïnvloed door het heersende woke- en diversiteitsdiscours is een ondraaglijke gedachte voor de echte kunstliefhebber. Een museum is geen plaats voor een statement.

Natuurlijk kunnen meningen over het museum verschillen. Maar alle bezoekers hebben wel dit gemeen: ze komen naar Middelheim voor een esthetische beleving in een prachtige omgeving. Dat geldt zowel voor academiestudenten met hun schetsboek en amateurfotografen met hun lenzen, als voor scholieren op didactische uitstap en buitenlandse kunstliefhebbers.

Voor hen is het openluchtmuseum een oase, ver van de *madding crowd*. Ze worden aangetrokken tot de kunstwerken van blijvende waarde, gemaakt door materievaardige kunstenaars. Ze hebben geen interesse voor eigentijdse gewrochten die moeten bewijzen hoe goed Middelheim toch wel meewerkt aan het 'duurzaam samenleven in diversiteit'.